

ВИКОРИСТАННЯ ДІЛОВИХ ІГОР НА УРОКАХ ГЕОГРАФІЇ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ УЧНІВ

У статті розкрито проблеми використання ділових ігор на уроках географії як засобу розвитку пізнавального інтересу учнів. Показано аналіз психолого-педагогічних джерел з проблеми використання ділової гри на уроках географії. Подані результати анкетування та тестування учнів з метою визначення якості знань учнів та розвитку пізнавального інтересу учнів до географії.

Ключові слова: ділова гра; пізнавальний інтерес.

В статье рассмотрены проблемы использования деловых игр на уроках географии как способа развития познавательного интереса учащихся. Показан анализ понятий "деловая игра" в психолого-педагогической литературе. Подано результаты анкетирования и тестирования с целью определения качества знаний учащихся и развития познавательного интереса учащихся к географии.

Ключевые слова: деловая игра, познавательный интерес.

In article problems of use of business games at lessons of geography as way of development of cognitive interest of pupils are considered. The analysis of concepts "business game" in the psychology-pedagogical literature is shown. It is sent results of questioning and testing with the purpose of definition of quality of knowledge of pupils and developments of cognitive interest of pupils to geography.

Key words: business game, cognitive interest.

Постановка проблеми. Ускладнення задач, що стоять перед сучасною школою, підвищення ролі творчого характеру педагогічної праці висуває усе більш високі вимоги до вчителя, рівневі його професіоналізму і майстерності. У зв'язку з цим виникає гостра потреба в пошуках нових форм і засобів навчання. Останнім часом у педагогічній практиці усе більше застосування одержують ділові ігри як засіб підвищення якості знань старшокласників. Постійне збільшення розумового навантаження на уроках географії змушує задуматися над тим, як підтримувати пізнавальний інтерес в учнів до досліджуваного матеріалу, а також домогтися підвищення якості знань у процесі навчання. Процес розвитку сучасної освіти потребує використання різних моделей уроку та методів активно розвиваючого навчання.

Аналіз останніх публікацій. У науково-педагогічній і методичній літературі існує багато підходів до поняття – "ділова гра", але єдиного підходу до визначення понять ділової гри дотепер не склалося. У загальному значенні ділова гра трактується як знайома модель професійної діяльності, контекст якої задається знайомими засобами за допомогою моделювання, імітації і зв'язку, включаючи природну мову. У даному визначенні А.А. Вербицкого не одержала відображення і розкриття практична сторона діяльності учасників гри. Трохи інший підхід до визначення гри можемо зустріти у наукових працях О.В. Козлова і М.Л. Разу. Гру вони розуміють як управлінський процес, тобто процес вироблення й ухвалення рішення для конкретної ситуації в умовах поетапного, рішення проблеми, що додатково надходить у ході гри. Науковець І.М. Сироєжин пропонує розглядати ділову гру як модель, що відтворює процеси прийняття рішень і взаємодії учасників системи керування. У діловій грі при її конструюванні і за-

стосованні реалізуються наступні психолого-педагогічні принципи: принцип імітаційного моделювання конкретних умов і динаміки професійної діяльності, принцип спільної діяльності, принцип діалогічного спілкування, принцип двоплановості, принцип проблемності змісту імітаційної моделі і процесу його розгортання в ігровій діяльності [2, с.129]. На думку Н.Г. Титова, існує якась класифікація ділових ігор. В основу класифікації пропонується покласти об'єднуючі ознаки: напрямку або призначення, мети ігрового імітування, новизна обстановки й обмеження волі прийняття рішень, технічне оснащення, способи проведення і форми використання.

Мета статі: розглянути використання ділових ігор на уроках географії як засобу розвитку пізнавального інтересу учнів.

Отримані результати. Протягом 2-х років ми спостерігали за 50 учнями 10-х класів. На основі результатів контрольних робіт та спостережень нами були виділені 4 рівні якості знань учнів з географії.

1. Низький рівень – відсутній інтерес до географії немає прагнень добитись успіхів у навчанні, низька якість знань; учні не організовані, не можуть повноцінно працювати.

2. Середній рівень – наявний пізнавальний інтерес та визначений інтерес до географії, середній рівень знань; учні поверхнево володіють програмним матеріалом.

3. Достатній рівень – рівень якості знань відносно високий. В учнів наявний пізнавальний інтерес та позитивне відношення до географії.

4. Високий рівень – характеризується наявністю позитивного відношення до географії, учні володіють системою знань, умінь і навичок, легко систематизують знання; висока якість знань. Учні добре вміють узагальнювати факти.

У ході констатувального експерименту ми намагалися виявити рівні якості знань з географії. Результати були занесені в таблицю 1.

Таблиця 1.

Результати контрольного тестування (%)

Рівні	Експериментальний клас	Контрольний клас
Початковий	19,1	20
Середній	46,3	44,8
Достатній	26,7	27,2
Високий	8	8
Якість знань	34	34,2

У дослідженні ми провели опитування – анкету серед учнів 10-х класів. Десятикласникам пропонувалося визначити рівні розвитку пізнавального інтересу до географії й установити: низький (Н), середній (С), високий (В) рівень. Пізнавальний інтерес можна розглядати як могутній метод успішного, іншими словами, уміння щось побачити, здивуватися, захопитися, захотіти негайно зрозуміти, що, чому і як відбувається, знайти в собі сили відшукати на певні питання відповіді, не відступати перед труднощами, а одержавши відповідь, знову прагнути вперед, у невідоме – усе це разом узятє і є інтерес. Дані були занесені в таблицю 2.

Таблиця 2.

Визначення рівня пізнавального інтересу до географії

Рівневі показники	Рівні %		
	Н	С	В
1. Позитивне відношення й інтерес до економічної географії	36	40	24
2. Володіння географічними вміннями, навичками, прийомами, засобами і знаннями	45	35	20
3. Почуття впевненості в успіху, стимулювання	41	33	26
Загальний % показник рівнів пізнавального інтересу до географії	40,6	36	23,4

Аналіз таблиці визначення рівнів пізнавального інтересу десятикласників до географії дозволяє говорити про те, що в учнів в основному переважає низький рівень (40,6%), а так само середній (36%), високий же рівень складає всего 23,4%. Хочеться відзначити те, що учні позитивно відносяться до географії (40%). Насторожує той факт, що у 36% досліджуваних відсутній інтерес і бажання займатися географією. Це говорить про те, що учні не бачать зв'язки між процесами життєдіяльності та географії, уроки ведуться нецікаво, немає зв'язку з життям. Як наслідок цього: у 45% учнів низький рівень володіння географічними знаннями, вміннями і навичками, а звідси почуття непевності в собі й в успіху. Усього 20% десятикласників володіє системою географічних знань, умінь і навичок, арсеналом прийомів і способів роботи з роздавальним матеріалом, таблицями. Причину даного положення можна змінити, використовуючи в навчальному процесі ділові ігри.

Ми запропонували при вивченні теми “Великі географічні відкриття”, які викликають цікавий інтерес в учнів і VII, і X класів, використовуючи групову форму роботи та проведення уроку по формі прес-конференція.

Груповий метод потребує попередньої підготовки: учні заздалегідь діляться на групи з 5-6 чоловік, рівні по силі знань (в групах є сильні, і середні, і слабкі учні); у кожній групі вибираються експерт, який повинен координувати роботу на уроці колективно. Усім членам групи виставляються оцінки в кінці уроку, що залежать від активності роботи на уроці і від правильності його відповідей. За декілька днів до уроку учні отримують попередні завдання: підготувати повідомлення на 3-4 хв. про відкриття Колумба, Васко да Гама, про похід Єрмака.

Класу ставиться завдання, записане на дошці, на яке повинна бути дана відповідь в кінці уроку: чому географічні відкриття називаються великими?

Після вступного слова вчителя групи отримують завдання: виявіть причини географічних відкриттів.

Причини географічних відкриттів

Економічні	Технічні	Духовні
------------	----------	---------

Учні працюють з підручником. Після обговорення по групах завдання перевіряється всім класом. Записи в зошитах здійснюються одночасно з записом на дошці або в ході відповіді в групах.

Слідуюче завдання групам: визначте, чому саме Португалія очолила географічні відкриття. Для виконання цього завдання групи працюють з документом та текстами підручника, роблять записи в таблиці. Записи перевіряються.

Географічне відкриття європейців

Назва експедиції, ім'я керівника	Дата	Результати експедиції, її історичне значення
----------------------------------	------	--

На останньому етапі уроку виявляються наслідки географічних відкриттів. Кожна група отримує документ – нариси А.В. Егоровой “Открытие Америки европейцами и его историческое последствие”. Після обговорення заповнюється таблиця.

Наслідки Великих географічних відкриттів

Економічні	Соціальні	Духовні
------------	-----------	---------

По закінченні даної роботи робляться висновки: Внаслідок відкриття та завоювання Нового Світу заснувалися перші колоніальні імперії, змінилися основи могутності націй, взаємовідносини між церквою та світською владою, поняття та ідеї про міжнародні відносини, нормах їх регулювання і

сферах впливу. Приток золота та срібла, небувалий розквіт торгівлі прискорили початкове накопичення капіталу, підйом промисловості, розлад феодалізму та сходження капіталізму. Європейці здійснили ривок в своєму інтелектуальному розвитку.

В якості домашнього завдання учням пропонується сформулювати висновок про наслідки відкриттів для індіанців та творче завдання на вибір:

1. Придумати та намалювати символ епохи Великих географічних відкриттів.

2. Скласти розповідь від імені членів однієї з експедицій.

Інша форма проведення уроку – прес-конференція. Заздалегідь в класі вибираються 6 учнів, які виступають в ролі Магеллана, Колумба, Єрмака, принца Енрике Мореплавателя. Іншим учням пропонується підготувати питання або виступити в якості кореспондентів якої небудь газети. Назву газети вигадує кожен учень.

Висновки. Ми вважаємо, що знання будуть засвоюватися набагато краще, якщо вони спонукають учнів зацікавитися, пізнати їхню сутність. Ділова гра, як метод навчання, має всі якості, щоб активно формувати пізнавальний інтерес. Пізнавальний інтерес – це емоційно-пізнавальне відношення особистості до предметів, явищам, подіям навколишньої дійсності. Пізнавальний інтерес буде формуватися засобом ділових ігор при умовах:

1. Максимальна опора на розумову діяльність учнів.

2. Підтримка активної зацікавленості.

3. Створення позитивного емоційного тону, ситуації успіху.

4. Використання можливості цікавих сторін, явищ навколишнього життя.

5. Створення умов для творчої діяльності і гуманного відношення друг до друга.

Дотримання вищевказаних і деяких інших умов забезпечить ефективність ділових ігор як засобу розвитку пізнавального інтересу учнів до географії.

Список використаних джерел

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / за редакцією В.Т. Бусел. – К. : Ірпінь: ВТФ. "Перун", 2002. – 1440с.

2. Вербицкий А.А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход / А.А. Вербицкий. – М. : Просвещение, 1991. – 561 с.

3. Качество знаний учащихся на пути его совершенствования / под ред. М.М. Скаткина, В.В. Краевского. – М. : Педагогика, 1978. – 208 с.

4. Лифшиц А.А. Деловые игры в управлении / А.А. Лифшиц. – Л. : Лениздат, 1989. – 172с.

5. Максаковский В. Географическая картина мира. 10 класс / В. Максаковский. – Ярославль, 1995. – 273 с.

6. Нові технології у професійній школі // Рідна школа. – 1996.– №10. – С.75-77. Стаття надійшла до редакції 27.06.2010р.